

הקירקס בא

הריסר בירות ממיטותיהם, עתוני הערב מכו הוצאות מיוחדות, עתוני הבוקר הועיקו את העולם במאמרים ראשיים, ובלילה הבא יצאו גדודי צה"ל לפוצץ תחנות מטשרה, עתה, כאשר נהרגים שני פועלים אחרים באותו המקום, באותן הנסיבות, הם זוכים בקושי לעשרים שורות. השגרירים ממשכים לישון, העתונאים מושכים ככתפיהם, וי גדודי צה"ל נשארים על משמרתם.

שום דבר רע לא יקרה השנה — ואם יקרה, לא יזכה לשום פרסומת. כי כל פרסומת כזאת תפחיד את התיירים, אשר לשם משיכתם כבר הוציאה הממשלה מיליונים על גבי מיליונים.

הקירקס זקוק לשקט. הוא זקוק למצב רוח טוב. לכן מגוייסת מפני נתינת העמולה האדירה כדי למנוע פאניקה — הנזה הכל טוב ויפה, ושלוש עלי אדמות.

★ ★ ★

אלם לרוע המזל אין הכל טוב ואיפה ואין שלום עלי אדמות כמעט ההפך הוא הנכון.

מסביבנו מתחוללת מהפכה אדירה. עולם שלם מתמוטט ממארוקו ועד עיראק, דמוסים פוליטיים, שנקבעו לפני ארבעים שנה, ב"שלהי מלחמת העולם הראשונה, נקברים ב"רעיונות אדמה זו. בזו אחר זו מתאחדות המדינות הערביות לגושים גדולים יותר. בזו אחר זו מוחלפות השכונות הקטנות של ישראל בשכונות גדולות.

כחשוואה לסכנות הממונות בי תחליך זה, מחווירות כל הסכנות של שנת 1956, שנת חוסאן, קלי קלילה וסיני. הפעם אין המדובר בכמה טאנקים ומטוסים שנשלחו למצריים. הפעם מדובר על חוספת הצבא העיראקי מול נתניה והצבא המצרי מול ראשיפינה. האיחוד הערבי הוסך לגורם עולמי, והכוח המרוכז של הנפט הערבי חזק עתח יותר מאגרוף ברזל.

אין תשובה קלה לבעיות כבדות אלה. הן מחייבות חשבון נפש לאומי, שלא היה לדוגמתו מאז ימי העליה השניה. אולם למדינה אין פנאי היא עוסקת בקרקס. כמו הממונים בארצות הברית וביסאן, ה"בולעים שלוש פעמים ביום גלולות "הר געה", נגד "חרדה" ו"מתחיות" ו"דכאון", כך בולעת המדינה את התרופה המתוקה שמגיש לה מאיר וייסגאל בכל עתון ובכל מהדורת חודשות ברדיו. בולעת, נרגעת ו"שוקעת בשלחה עלאית.

כאשר תתעורר המדינה מסם מרגיע זה, כאשר תצא מאוחל הקירקס, יתכן שלא תוכל עוד לשנות דבר. היא תמצא את עצמה מוקפת עולם חדש, עויין ואימתני, ששוב לא תוכל לשנותו.

★ ★ ★

אין זו עת להגיגות. עשר שנים בחיי מדינה הן כצעד קטן של תינוק — כבדת דרך זעירה. מותר לעצור רגע, להעיף מבט אחורה, לשמוח במשך יום. אולם למחרת בבוקר יש ליישר שוב את המבט קדימה, לעבר הדרך החלולה ורבת-מסכנות הממתנה לנו.

אנו רחוקים מסיום המצעד. הוא נמצא בראשיתו. נשאיראנ את ההגיגות ליום-נצחון — תחת לערכן לפני המאבק, עת מתקבצים העננים באופק, ומבשרים סערה של איסטי-הסבע.

איננו זקוקים לקירקס, לא לפילים חמת-רוממים על רגליהם האחוריות, ולא לליצנים עומדים על הראש. אנו זקוקים למנהיגים, לרצינות מוסרית ולנכונות להביט בפני הסכנות, עין בעין.

הקרקס חזק אינו רק בזיון תרבותי. גם אין הוא רק הסוואה לתעמולה מפלגתית. אין הוא רק שערוריה מבחינת בזבז כספי האומה. הוא חרבה יותר מזה. הוא מחוזה סכנה לאומית ממש מבחינת השפעתו על עמדת המדינה בשנת הקרובה.

★ ★ ★

רומאים אמרו: "פאנס את קירקני ויס" — לחם ושעשועים. זוהי סיסמה די קולעת למצב בשנת-העשור. כמו מנהיגי רומא העתיקה, מחלקת הצמרת הישראלית להמונים חלק מן הביזה הנאספת בחוק, הפעם בדרכי שגור. בשנת-העשור יתוסף ללחם גם הקירקס.

אולם אם מותר לעות את הפסוק העתיק, ולהחליף את המילה הלאטינית במילה יחנית

בימים אמיתי של אומה אשר התקדמה כבדת דרך, ואשר לפניו מסולים וסכנות גדולות עד אין שעור מכל נסיונות האתמול. לא ולא. זהו ביונס. זהו להוטס אמריקאי, המבוסס רק על הישוב כספי: כרוכך לדיות יוצאו לרכישת "אירוועים", לקניית רקדנים וזמרים וציירים — כדי להביא כרוכך תיירים שיביאו כרוכך דולארים.

לצורך השבון זה נחפכים כולנו למוצגים-מוזיאון, כמו פרפר נחמד וצבעוני הננעץ בסוכה לאלבום של ילד. הנזה יהודי מחזיק רובה. כמה נחמד! הנזה יהודי קורח מיים. האו ניים! הנזה יהודיה רוקדת ריקוד תימני. האו ביוטיפוד!

ובסוף קשה להחליט — מה, בעצם, קיים בשביל מהו השגור בשביל הארץ — או הארץ בשביל השגור? היהודי בברוקלין בשביל לתת את הדולארים שלו למגביית

לדיהמבונות החלודים המוטלים בצדי הדרך לירושלים מעלים בלב ה" עובר על פניהם רגש הדומה לחרדת-קור. לעיני הלוחמים שהשתתפו בקרבות על נתיב זה, הם מעלים מחדש את הצעירים שופעייהחיים. שנשמו את נשימתם האחרונה במקום זה — אנשים כמו יוסף סימבול הפתח-תקוא וחרבי, שטיפסו על ההרים מול אש קטלנית, כדי להציל את חיי הנהגים בגזא. וגם מי שעובר במקום בפעם הראשונה ירגיש לרגע קט, נוכח שרדדים פאטטיים אלה, שכאן עמדו אנשים מול פני המות, למען משהו גדול ונעלה.

אולם לאחרונה הל שניו בשערי הגיא. מישחה סבר, כנראה, כי השרידים עצמם, כפשטותם העיר לאית, אינם עושים רושם די חי צורך. מישחה ראה צורך "לכיים" אותם — לצבוע אותם יפה, לשים אותם בסדר רכירושם, ואף להוסיף שרדדים במקום שחסרו.

למען מי? למען התיירים שיבואו לכבד אותנו בשנת-העשור. עוד מעט הם יגיעו למקום שנפל יוסף הסיר, יעמדו בתור כדי להנציח את נשותיהם ליד השלדים המבויימים. מדריך מאומן יספר להם, כי אנגלית צברית, איך עמדו הבויס שלנו במערכה למען הפטייט אוף איראול, בעזרת היוניטד ג'וזאיש אפייל ומפעל הבונדס.

מדוע זה מרגיז? אינני יודע. אני רק יודע שליבי נצבט למראה תערוכת השלדים הכוזבים. משהו מתקומם נגד הפיכת קרבות ת"ח למוצגים-מוזיאון, כמיבצע חדר למכירת-סוף-העונה כרחוב אלנבי.

★ ★ ★

שבוע שעבר פורסם השאלון ש" נשלח על-ידי ועדת-העשור ל-40 אלף איש בארץ, שנתבקשו לקבוע מה היה המאורע החשוב ביותר מאז קום מדינת ישראל.

מה באמת? שמה המלחה האמריקאי ה" ראשון, בסך 100 מיליון דולאר? ואולי חנוכת מלחה הפיתוח על-ידי דויד בן גוריון בביקורו בארצות-הברית, לאור ה" עובדה שמלחה זה הכניס 320 מיליון דולאר? ואולי דוקא 822 מיליון הדולאר שהובטחו בהסכם השילומים? אפשר לחזק על הטעם הרע של מחברי השאלון, או על מגמתם המפלגתית. אבל לא זה החשוב. חשוב הרבה יותר עצם מהותם הרוחנית, כפי שהוא מתגלה ב" שאלון זה.

אותם זה ענינו המשברים הנפשיים ל-מחרת כפר-קאסם וקיביא, בהם ייסרה האומה את עצמה וטיהרה את לבה, לא הויכוחים הגדולים על עיצוב מוסדותיה החופשיים; לא ההתנגשות המתמדת בין מתח הלוצי וירידה מוסרית, בין טוב ורע, בין נעלה ושפל; לא קרב קלקלית והפגנות השבת, משפט אורן וזעזועי פרשת קסטנר.

אלה היו הלבטים המכאיבים של אומה המחפשת את עצמה, את נפשה, המבקשת להגדיר את עצמה ואת יחסה לסביבתה, במאבק פנימי בריא ומבורך. כל זה אינו חשוב לגבי אנשי העשור.

מה שחשוב זה חרולארים. כמה הכניסה המגביית; כמה האגרות? כמה השילומים? מה עם קרנות חתמורה? כמה פונטים נאספו בכריטניה? כמה פזטות בארגני טינה?

זוהי תרבות השגוריים. לא במקרה ביצ' בצה כסירסומי ועדת-העשור. כי ועדת-העשור מסמלת תרבות זו מראשית צעדיה. שהרי זה שורש כל המגוון, כל הרוחה, כל הגלוי במיבצע זה: הוא לא בא לבטא חדות-הג אמיתית, הפורצת ממעמקי התר-דעה הלאומית. הוא לא בא לעשות סיכום

הצעה לסמל העשור

בעלת צליל דומה, אפשר ליצור סיסמה חדשה: "פאניקה וקירקס". אלה הם אצלנו שני הצדדים של אותו מטבע.

לפני שנתיים עמדה הארץ בסימן הפאניקה. כל שופרי התעמולה גוייסו במאמץ עליון להפיץ פאניקה זו ברבים. כל מקלע חדש שהגיע לאלכסנדריה או לרבתי-עמון נראה כסכנה לאומית נוראה. כל מסתנן שעבר את הגבול גרם לאוועקה כללית, שהעמידה את הארץ על רגליה. תגמול רדף תגמול, היס' טריה רדפה היסטריה. ולבסוף בא מיבצע סיני אשר בלעדיו, כך נאמר, לא הייתה המדינה ממשכה אפילו להתקיים.

השנה המצב חפוף. במקום ה" פאניקה בא הקירקס. אותה יד, שתיכננה והכינה את הרקע ה" פוליטי של מיבצע-סיני, מכינה עתה את מיבצע-עשור. טדי קולק, משרתו הראשי של ראשיה-הממשלה, מנצח על מיבצע ב' כשם ששמעון פרס, משרתו האחר של ראשי הממשלה, ניצח על מיבצע א'.

כל אותם המכשירים גוייסו — רק המגמה הסוכה. כאשר נהרגו שני פועלים על הגבול לפני שנתיים, הרי קסצו השגרירים בחצי

או המדינה כולה כדי לתת סיפוק שטחי ליהודי בברוקלין?

★ ★ ★

שה לרעת כיום אם גם החשבון המסחרי יוכיח את עצמו או לא. הכסף זורם בינתיים — לא לתוך הקופה, אלא מתוכה. סכומים אדירים נשפכים בזרם אי תן לכיסים פרטיים. עד סוף השנה יתעשרו כמה אלפי אנשים משנת-העשור. ומכיוון שבין המתעשרים נמצאים גם רבים מבעלי הקול בציבור — עתונאים וסופרים וציירים ומחזאים ומנהלי-תיאטרונים — הרי שגוצר מעין קשר-שלשתיקה. הוא בולט יותר ויותר ככל שמוזקרת יותר לעין האפסות התר-בותית המוחלטת של המיבצע הקנוי הזה.

סמל חסר-עניין, שירים מטופשים, "אירוועים" המודבקים על מפת הארץ כמו בול על מעטפה — כך תיראה המדינה כראי העקום של קירקס זה.

יתכן שאפשר היה לעבור על כל זה בשתיקה. למה להיות נאחס ולקלקל את מצב-הרוח, כשכל האחרים עומדים בשלשות ומחכים לפקודה, לעשות שמח — אחד — שתיים — שלושי! אם בכל זאת חובה היא לקום ולהתריע נגד הקרקס, הרי זה בגלל סיבה אחרת לגמרי.